

APRECIEREA ACCESIBILITĂȚII LA INFRASTRUCTURA EDUCAȚIONALĂ DE CĂTRE POPULAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Tatiana COLESNICOVA

*Doctor, Conferențiar Cercetător,
Cercetător Științific Coordonator,
Institutul Național de Cercetări Economice
al Academiei de Studii Economice din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova*
ctania@gmail.com

Mihail CIOBANU

*Doctorand,
Cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice
al Academiei de Studii Economice din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova*
ciobanu.mihail.s@gmail.com

Abstract

Education is one of the pillars on which a society is founded. Educational infrastructure is one of the main factors influencing the quality of education. Access to educational infrastructure is a component of population welfare. In order to evaluate how the accessibility of the educational infrastructure is appreciated by the population of the Republic of Moldova, a sociological survey was developed. This article presents some of the results of this survey.

The present work was elaborated and financed within the framework of the Scientific Project for the period 2020-2023, registered in the State Register of Science and Innovation Projects of the Republic of Moldova with the code 20.80009.0807.29 State Program Project "Improvement of mechanisms for the application of innovative tools aimed at sustainable growth of the welfare of the population of the Republic of Moldova".

Key words: *education, infrastructure, accessibility, Republic of Moldova.*

JEL classification: *I21, I29.*

Introducere

Bunăstarea atât individuală, cât și colectivă depinde în mare parte de nivelul de educație al indivizilor în parte, cât și în ansamblu pe societate. Acest nivel este determinat de accesibilitatea de către populație la infrastructura educațională. În calitate de factori ce influențează accesibilitatea pot fi considerați: numărul de instituții educaționale, numărul de profesori, nivelul de echipare a instituțiilor educaționale, distanța până la instituția de învățământ și mulți alții. Pe de o parte, accesibilitatea poate fi văzută de la nivel de țară, care este obiectivă, iar pe de altă parte – de la nivel de individ, care este subiectivă. De multe ori este analizată accesibilitatea din punctul de vedere al instituției, al țării și rareori din punctul de vedere al individului. La fel este și în Republica Moldova. Prin urmare acest subiect va fi dezvoltat în continuare.

Revizuirea literaturii

Există multiple studii care privesc diferite aspecte ale educației [3-8] [10][14], însă studii cu privire la accesibilitatea la infrastructura educațională se pot identifica câteva, cu atât mai puțin, nu din punctul de vedere macro, la nivel instituțional, regional, statal, ci la nivel micro, al elevului. În acest articol acest gol este acoperit și este analizată accesibilitatea la infrastructura educațională din punctul de vedere al beneficiarilor educației și anume în Republica Moldova.

Spieß și Wrohlich (2008) [15] analizează rolul distanței de la universitate în decizia de a urma studii superioare în Germania. Ei arată că distanța până la următoarea universitate în momentul finalizării liceului afectează în mod semnificativ decizia de înscriere în învățământul terțiar. Ei constată că 1 kilometru distanță scade probabilitatea abiturientului de a se înscrie în învățământul superior cu 0,2 – 0,3 puncte procentuale. Mărimea acestui efect este mai mare cu cât individul face efectiv tranziția la studii superioare mai devreme. Așadar, rezultatele sugerează că distanța afectează alegerile educaționale din cauza costurilor de tranzacție.

Gibbons și Vignoles (2012) [9] constată că distanța geografică are o influență puternică asupra alegerii instituționale, pe exemplul Angliei. Probabilitățile de participare la instituție scad o dată cu distanța față de domiciliu, cu o elasticitate de -1. Elevii din medii socio-economice diferite diferă și în sensibilitatea alegerilor lor față de distanță, sensibilitatea crescând

pe măsură ce venitul și „statutul” ocupațional scad. În același timp, studenții din medii cu venituri/statut scăzute au o probabilitate scăzută de a frecventa instituții de înaltă calitate în comparație cu colegii lor la fel de calificați din medii mai bune. Costurile distanței pot fi predominant psihice sau bazate pe informații. Studenții cu venituri mici pot alege să reducă aceste costuri alegând o instituție apropiată, chiar dacă aceasta este de calitate inferioară. Prin urmare, constatările oferă un anumit sprijin pentru ideea că îmbunătățirea accesibilității instituțiilor de calitate superioară ar putea crește gradul de acceptare a studenților de înaltă calitate în rândul studenților calificați corespunzător din medii cu statut profesional mai scăzut. Distanța contează în alegerile studenților chiar și între universitățile cu cel mai înalt statut.

Agwu și Atta (2021) [1] investighează impactul proximității geografice față de universități asupra nivelului educațional din Nigeria. Ei arată că accesul la instituțiile de învățământ superior poate îmbunătăți calitatea școlii de bază, în acest caz, prin descurajarea abandonului școlilor secundare.

Wojewódzka-Wiewiórska și Stawicki (2021) [16] tratează problema accesului rezidenților la infrastructura educațională de bază. Ei relevă faptul că disponibilitatea spațială a infrastructurii educaționale în zonele rurale s-a schimbat în timp. Ei au identificat importanța crescândă a organizațiilor neguvernamentale ca entitate care modelează accesibilitatea la școlile primare.

Strategiile care pot avea un efect benefic, în special în rândul grupurilor cu cel mai mare risc, includ construirea de centre educaționale, asigurarea infrastructurii de transport și re-proiectarea urbană. Deoarece atât densitatea populației, cât și dimensiunea zonelor urbane și rurale sunt factori importanți, locația geografică a resurselor publice poate fi esențială pentru dezvoltarea potențialelor dezechilibre spațiale sau inegalități sociale (Maya Jariego, 2021) [12, p.40].

Conform (Romanillos și García-Palomares, 2018) [13], amenajările dense ale străzilor ajută la evitarea oclurilor, reducând distanțele până la școli. Creșterea densității și îmbunătățirea designului rețelei stradale pot îmbunătăți accesul la instituțiile educaționale. Creșterea accesibilității școlilor este ajutată de strategiile de urbanism care extind rețeaua de străzi capilare pentru pietoni.

Ciobanu (2018) [2] a insistat pe rolul statului în soluționarea acestora. a subliniat responsabilitatea statului de a rezolva problemele legate de

incluziunea socio-educatională a tinerilor cu dizabilități, cum ar fi inadecvarea infrastructurii sociale și a accesului la educație.

Problema accesibilității copiilor cu dizabilități la școlile medii și liceale din municipiul Bălți din Republica Moldova este abordată de Lichii și Cechina (2016) [11]. Ei cer o accelerare a eforturilor de a face mediul, comunicațiile și informațiile mai accesibile pentru toate persoanele cu dizabilități. Acest lucru ar trebui făcut pentru a permite tinerilor cu dizabilități să intre în viața socială, să aibă loc de muncă, să aibă o asigurare financiară și să nu aștepte ajutor social de stat.

Metode și date

Pentru a aprecia accesibilitatea la infrastructura educațională de către populația Republicii Moldova au fost utilizați, pe de o parte, indicatori oferți de Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova cu privire la numărul de instituții de învățământ, numărul de elevi/studenti, personalul didactic în instituțiile de educație, asigurarea cu calculatoare în instituțiile de învățământ, absolvenții instituțiilor de învățământ, iar, pe de altă parte, un sondaj sociologic realizat de autori pe baza a 710 respondenți. În cazul acestui articol vor fi prezentate unele rezultate ale chestionării.

Rezultate și discuții

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova în perioada 2000/2001 - 2021/2022 numărul total de instituții de învățământ din Republica Moldova s-a redus de la 1760 la 1346 unități sau cu 23,5% (în cele statale de la 1681 la 1308 unități sau cu 22,2%, în cele nestatale – de la 79 la 38 sau de 2,1 ori). Această scădere s-a datorat, în primul rând, instituțiilor de învățământ primar și secundar general – de la 1573 la 1231 unități sau cu 21,7%. Numărul de instituții de învățământ profesional tehnic secundar s-a redus de 1,8 ori (de la 80 la 44 unități). Numărul de instituții de învățământ profesional tehnic postsecundar s-a redus cu 21,7% (de la 60 la 47 unități). Numărul de instituții de învățământ superior s-a redus aproape de 2,0 ori (de la 47 la 24 unități). Numărul total de cadre didactice s-a redus cu 1/3, de la 51937 la 34283 persoane (-34,0%, în mai mare măsură la cele statale (-34,2%) decât la cele nestatale (-28,0%). Numărul de cadre didactice în învățământul primar și secundar general s-a redus cu 37,5% (de la 42380 la 26506 persoane), în învățământul profesional tehnic secundar - cu 37,6% (de la 2330 la 1453 persoane), în învățământul profesional tehnic

postsecundar s-a majorat cu 18,7% (de la 1941 la 2304 persoane), în învățământul superior s-a micșorat cu 24,0% (de la 5286 la 4020 persoane). Numărul total de elevi/studenți s-a redus cu 41,3%, de la 753046 la 442358 persoane (în mai mare măsură la instituțiile statale (-41,7%) decât la cele nestatale (-30,2%)). Numărul de elevi/studenți în învățământul primar și secundar general s-a redus cu 46,7% (de la 631263 la 336713 persoane), în învățământul profesional tehnic secundar - cu 34,2% (de la 22804 la 15015 persoane), în învățământul profesional tehnic postsecundar s-a majorat cu 55,7% (de la 19897 la 30983 persoane), în învățământul superior s-a micșorat cu 24,6% (de la 79082 la 59647 persoane). Numărul de elevi per instituție s-a redus de la 428 la 329 persoane per instituție sau cu 23,2%, în cazul învățământului primar și secundar general – cu 31,8% (de la 402 la 274 persoane), în învățământul profesional tehnic secundar a crescut cu 19,7% (de la 285 la 341 persoane), în învățământul profesional tehnic postsecundar s-a majorat cu 98,8% (de la 332 la 659 persoane), în învățământul superior s-a majorat cu 47,7% (de la 1683 la 2485 persoane). Numărul de elevi per cadru didactic s-a redus de la 14 la 13 persoane, în cazul învățământului primar și secundar general - de la 15 la 13 persoane, în învățământul profesional tehnic secundar a rămas la fel – 10 persoane, în învățământul profesional tehnic postsecundar s-a majorat de la 10 la 13 persoane, în învățământul superior a rămas la fel - 15 persoane. În ceea ce privește asigurarea cu calculatoare în instituțiile de învățământ primar și secundar general din anul de învățământ 2008/2009 până în 2022/2023 numărul de calculatoare s-a majorat de 2,4 ori (de la 19097 la 45256 unități), numărul de calculatoare utilizate de către elevi s-a majorat cu 30,1% (de la 17070 la 22211 unități), ponderea calculatoarelor utilizate de către elevi în totalul calculatoarelor s-a redus de la 89,4% la 49,1%, numărul de elevi la un calculator s-a redus cu 40% (de la 25 la 15).

Pentru a creiona tabloul accesibilității la infrastructura educațională din punctul de vedere al populației a fost realizat un chestionar sociologic de către autori. În cadrul acestuia dintre respondenți 52% au fost femei și 48% - bărbați. După grupa de vârstă 90,1% sunt de 18-44 ani (în particular 69,8% - 18-24 ani, 7,0% - 25-34 ani, 23,3% - 35-44 ani), 9,9% - 45-59 ani. Fiind întrebați care este ultimul nivel de studii absolvit sau dacă studiază la moment care este nivelul de studii actual, 23,9% au declarat că au studii liceale, 39,4% - studii medii de specialitate (colegiu), 1,4% - studii secundare profesionale, 5,6% - studii de licență, 12,7% - studii de master, 16,9% - studii de doctorat (Anexe, Figura 1). La servicii educaționale publice au apelat 67,6%, iar

32,4% - la servicii educaționale private. De serviciile educaționale primite 11,3% au fost extrem de satisfăcuți, 63,4% - satisfăcuți, 19,7% - au avut o atitudine neutră, 4,2% - au fost nesatisfăcuți, 1,4% - extrem de nesatisfăcuți. Întrebați cât timp aproximativ le este necesar în mod obișnuit ca să ajungă la instituția educațională la care învață sau la ultima care au frecventat-o, pentru mai mult de 60 minute au răspuns 25,4% dintre respondenți, 60 minute – 15,5%, 45 minute – 21,1%, 30 minute – 29,6%, 15 minute – 4,2%, mai puțin de 15 minute – 4,2% (Anexe, Figura 2). Datele privind ponderea respondenților după gradul de satisfacție privind infrastructura educațională de la instituția educațională la care învață sau la ultima care au frecventat-o arată că 1 din 2 persoane au fost satisfăcute, doar 1 din 10 – extrem de satisfăcute, 3 din 10 au avut o atitudine neutră, 1 din 20 – era nesatisfăcut și doar 1 din 100 – extrem de nesatisfăcut (Anexe, Figura 3). În general respondenții au fost mai satisfăcuți în particular de corpul profesoral: 6 din 10 – satisfăcuți, 1 din 10 – extrem de satisfăcuți, 2 din 10 au avut o atitudine neutră, 1 din 20 – nesatisfăcuți și niciunul – extrem de nesatisfăcut (Anexe, Figura 4). Întrebați dacă au achitat careva plăți adiționale pe lângă cele contractuale în anii de studii, 32,4% au răspuns afirmativ. În particular cei care au efectuat plăți au menționat: pentru ore suplimentare – 7%, cadouri și atenții mici profesorilor – 30%, taxe în entități intrainstituționale (fondul clasei/grupeii, fondul instituției, etc.) – 24%, nu au fost careva plăți – 38%, toate de mai sus – 1% (Anexe, Figura 5). Respondenții au fost întrebați ce notă acordă diferitor aspecte ale infrastructurii educaționale unde învață (de la -5 - cea mai joasă la 5 – cea mai înaltă) (Anexe, Figura 6). Fiind întrebați cum apreciază calitatea condițiilor igienico-sanitare din cadrul instituției de învățământ 36,6% au considerat-o mai mult sau mai puțin joasă, iar 56,3% - mai mult sau mai puțin înaltă. La întrebarea cum apreciază calitatea predării 25,4% au considerat-o mai mult sau mai puțin joasă, iar 69,0% - mai mult sau mai puțin înaltă. Răspunzând la întrebarea cum apreciază baza tehnico-materială a instituției 29,6% au considerat-o mai mult sau mai puțin joasă, 62,0% - mai mult sau mai puțin înaltă. Fiind întrebați cum apreciază calitățile profesional-pedagogice ale personalului 26,8% au considerat-o mai mult sau mai puțin joasă, iar 69,0% - mai mult sau mai puțin înaltă. La întrebarea cum apreciază calitatea produselor alimentare din instituție (dacă aceasta le oferă, de ex. la cantină) 57,7% au considerat-o mai mult sau mai puțin joasă, iar 30,8% - mai mult sau mai puțin înaltă. Răspunzând la întrebarea cum apreciază condițiile de trai în cămin (în cazul cazării în căminul instituției)

57,7% au considerat-o mai mult sau mai puțin joasă, iar 30,8% - mai mult sau mai puțin înaltă. Având în vedere cele obținute în urma studiului sociologic, respondenții au avut o relativă satisfacție în raport cu accesul la infrastructura educațională, însă nu una foarte pronunțată. Majoritatea dintre ei într-un timp relativ scurt ajung la instituția de învățământ. Dintre aspectele infrastructurii educaționale respondenții au fost mai satisfăcuți de corpul profesoral, calitatea condițiilor igienico-sanitare, calitatea predării, baza tehnico-materială, calitățile profesional-pedagogice ale personalului, însă mai puțin satisfăcuți au fost de calitatea produselor alimentare din instituție (dacă aceasta le oferă, de ex. la cantină) și de condițiile de trai în cămin (în cazul cazării în căminul instituției). În privința achitării cărorva plăți adiționale pe lângă cele contractuale în anii de studii jumătate dintre respondenți au recunoscut că au achitat, dintre care o treime menționând cadouri și atenții mici profesorilor și un sfert - taxe în entități intrainstituționale (fondul clasei/grupeii, fondul instituției, etc.). Se poate remarca o pondere foarte mică a celor ce au achitat pentru ore suplimentare. O parte importantă, circa o treime au declarat că nu au fost careva plăți. Așadar, din cele observate, pe fundalul reducerii continue a indicatorilor generali privind infrastructura educațională în țară respondenții sunt totuși într-o anumită măsură satisfăcuți, stare cel mai probabil datorată lipsei altor opțiuni disponibile mai reușite, fiind conștienți de tendințele îngrijorătoare ce persistă deja o perioadă îndelungată.

Concluzii

Educația este unul dintre fundamentele dezvoltării social-economice al țării, prin urmare de accesibilitatea la infrastructura educațională depinde acest nivel de dezvoltare al țării. Scopul studiului a fost să fie identificate tendințele evoluției infrastructurii educaționale anume în Republica Moldova atât având în vedere numărul de instituții, numărul de cadre didactice, numărul de elevi/studenti, cât și aprecierea din partea populației a infrastructurii educaționale. Rezultatele studiului efectuat au arătat o scădere generală a numărului de instituții, cadre didactice și elevi/studenti. Cu toate acestea respondenții ce au participat la sondaj au apreciat relativ înalt, însă nu foarte înalt, așa aspecte precum: corpul profesoral, calitatea condițiilor igienico-sanitare, calitatea predării, baza tehnico-materială, calitățile profesional-pedagogice ale personalului, însă au fost mai puțin satisfăcuți de calitatea produselor alimentare din instituție și de condițiile de trai în cămin.

O parte importantă dintre respondenți au declarat că au achitat plăți adiționale pe lângă cele contractuale în anii de studii: cadouri și atenții mici profesorilor, taxe în entități intrainstituționale (fondul clasei/grupeii, fondul instituției, etc.). Pe de altă parte, o pondere importantă au declarat că nu au fost careva plăți. Lipsa altor opțiuni accesibile mai reușite determină o relativ înaltă satisfacție de infrastructura educațională de care au beneficiat respondenții.

Referințe

- [1]. Agwu, G. A., & Atta, O. B. (2021). University proximity at teenage years and educational attainment. 2021. hal-03492963
- [2]. Ciobanu, A. (2018). Incluziunea socio-educatională a tinerilor cu dizabilități: realități și perspective. In *Integrarea socio-profesională a tinerilor cu dizabilități* (pp. 91-95).
- [3]. Ciobanu, M. (2020). Câteva tendințe în evoluția instituțiilor de învățământ pentru copiii aflați în dificultate în Republica Moldova. In : *Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to Nature”*: international symposium, 6th edition, May 14th-15th, 2020. Artifex University of Bucharest. Bucharest, pp. 369-376. ISBN 978-606-8716-54-1.
- [4]. Ciobanu, M. (2021). Abordări metodologice privind evaluarea situației economico-sociale a copiilor aflați în dificultate. In: *Metodologii contemporane de cercetare și evaluare : Științe biologice și chimice, Științe fizice și matematice, Științe economice*, 22-23 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău: CEP USM, pp. 150-155. ISBN 978-9975-159-16-6.
- [5]. Ciobanu, M. (2022). Conceptual aspects regarding the socioeconomic term of child in difficulty. In: *Știință, educație, cultură*, Ed. 2022, 11 februarie 2022, Comrat, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, Vol.1, pp. 22-27. ISBN 978-9975-83-176-5
- [6]. Ciobanu, M. (2022). Situation of Refugees from Ukraine in the Republic of Moldova. In: *Intellectus*, nr. 2, pp. 137-142. ISSN 1810-7079. DOI: 10.56329/1810-7087.22.2.14
- [7]. Colesnicova, T., & Ciobanu, M. (2022). Recent evolutions of some indicators regarding social protection in the Republic of Moldova. In: *Știință, educație, cultură*, Ed. 2022, 11 februarie 2022,

- Comrat, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, Vol.1, pp. 28-32. ISBN 978-9975-83-176-5
- [8]. Colesnicova, T., Gutium, T., Ciobanu, M., & Gutium, M. (2021). Nivelul de trai al populației Republicii Moldova. Chișinău, 264 p. ISBN 978-9975-3463-8-2.
- [9]. Gibbons, S., & Vignoles, A. (2012). Geography, choice and participation in higher education in England. *Regional science and urban economics*, 42(1-2), 98-113.
- [10]. Gutium, T., & Ciobanu, M. (2021). Noua paradigmă a comportamentului consumatorilor în perioada pandemiei COVID-19. In: *Economica*, nr. 2(116), pp. 36-46. ISSN 1810-9136. DOI: 10.53486/econ.2021.116.036
- [11]. Lichii, D., & Cechina, N. (2016). Analiza accesibilității instituțiilor de învățământ preuniversitar din municipiul Bălți pentru copii/persoane cu dizabilități. In *Educația incluzivă: dimensiuni, provocări, soluții* (pp. 213-219).
- [12]. Maya Jariego, I. (2021). *Community Prevention of Child Labor. Human Well-Being Research and Policy Making*. doi:10.1007/978-3-030-70810-8
- [13]. Romanillos, G., & García-Palomares, J. C. (2018). Accessibility to schools: Spatial and social imbalances and the impact of population density in four European cities. *Journal of Urban Planning and Development*, 144(4), 04018044.
- [14]. Savcenko, S., & Ciobanu, M. (2022). Perspectivele dezvoltării homeschooling-ului în Republica Moldova. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*, Ed. 18, 28 octombrie 2022, Iași, România. Iași, România: Performantica, Vol.43, pp. 89-98. ISSN 2971- 8740, ISSN-L 2971- 8740.
- [15]. Spiess, C. K., & Wrohlich, K. (2010). Does distance determine who attends a university in Germany?. *Economics of Education Review*, 29(3), 470-479.
- [16]. Wojewódzka-Wiewiórska, A., & Stawicki, M. (2021). Changes in accessibility of educational infrastructure in rural areas-evidence from Poland. In *Proceedings of the International Scientific Conference “Rural Development”* (pp. 453-459).

Anexe

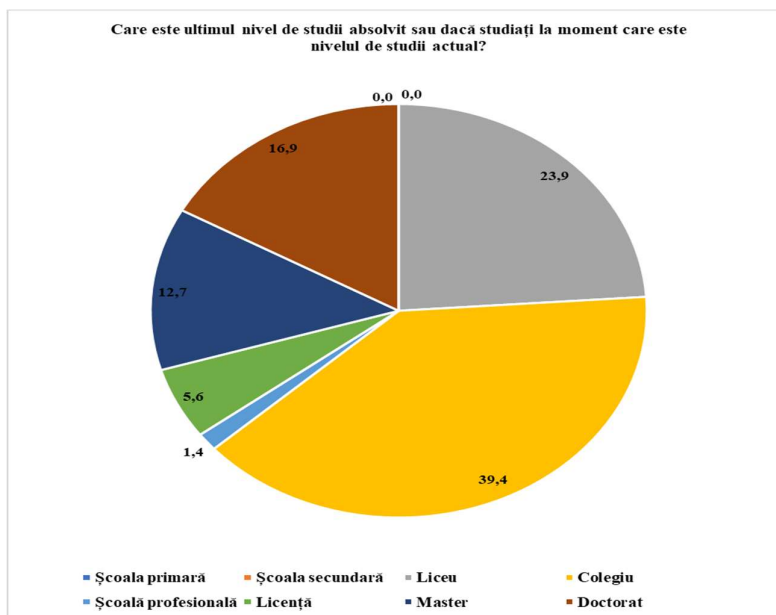

Figura 1. Ponderea respondenților după ultimul nivel de studii absolvit sau dacă studiază la moment - nivelul de studii actual, %

Sursa: Elaborat de autori

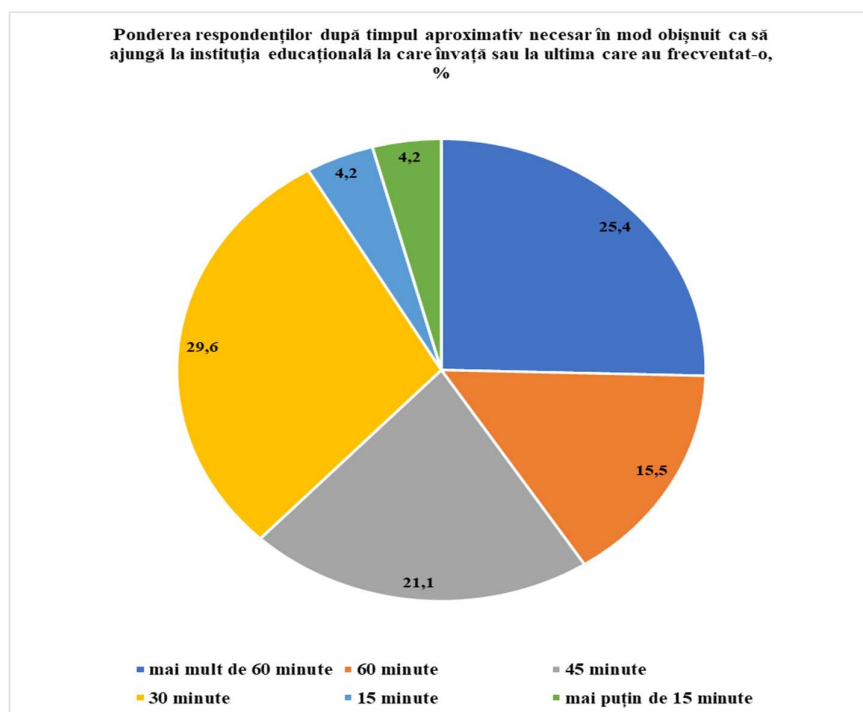

Figura 2. Ponderea respondenților după timpul aproximativ necesar în mod obișnuit ca să ajungă la instituția educațională la care învață sau la ultima care au frecventat-o, %

Sursa: Elaborat de autori

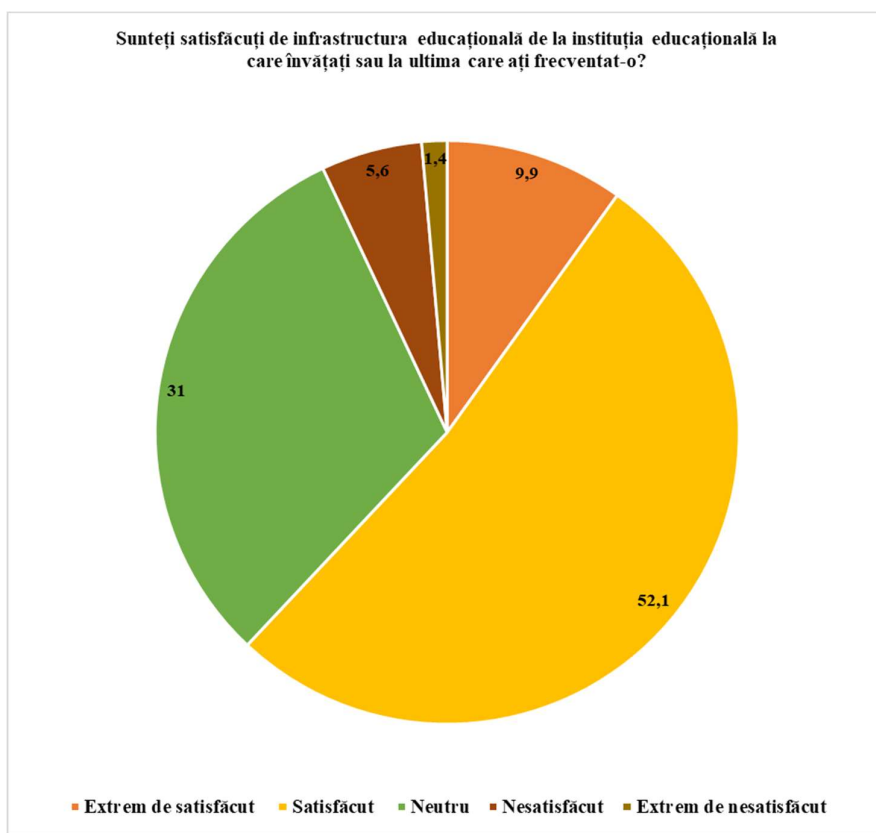

Figura 3. Ponderea respondenților după gradul de satisfacție privind infrastructura educațională de la instituția educațională la care învăță sau la ultima care au frecventat-o, %

Sursa: Elaborat de autori

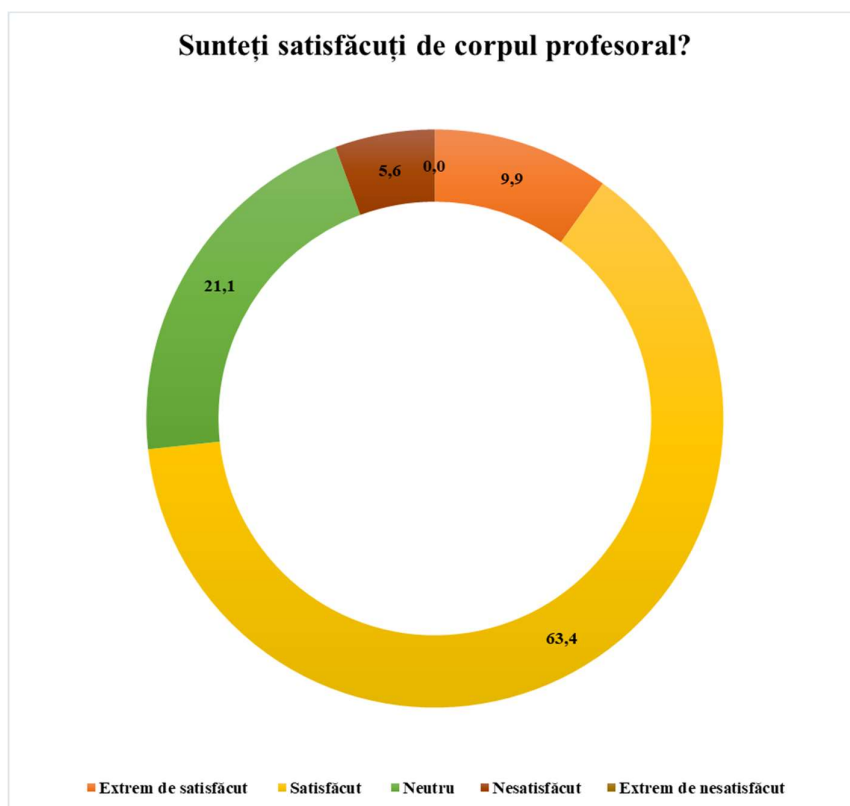

Figura 4. Ponderea respondenților după gradul de satisfacție privind corpul profesoral, %

Sursa: Elaborat de autori

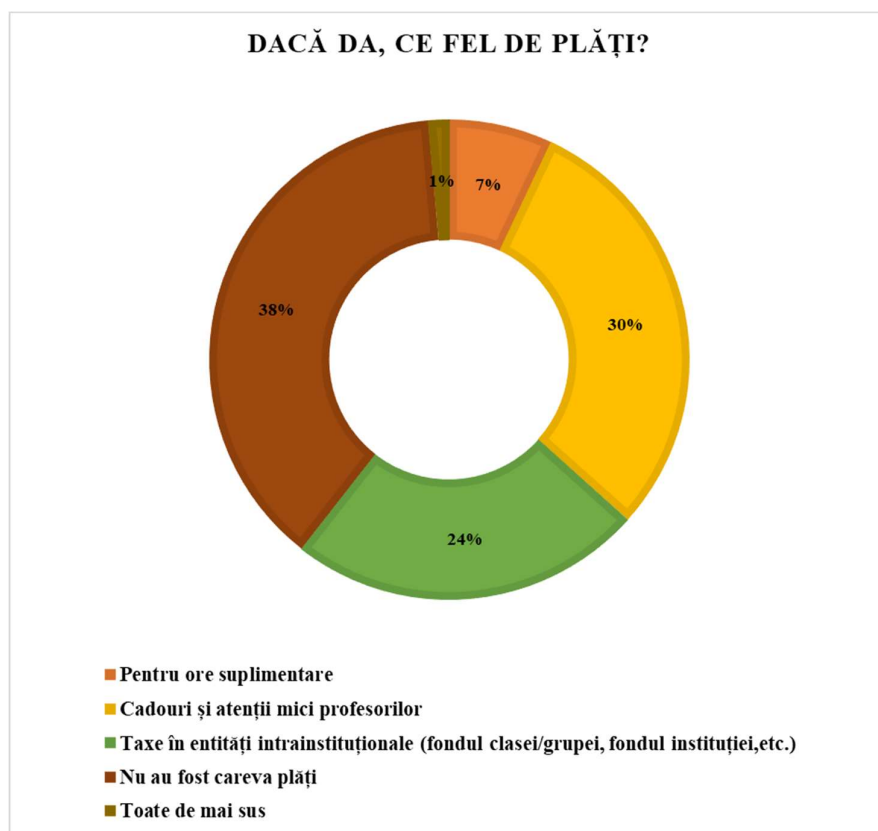

Figura 5. Ponderea respondenților după tipul plăților adiționale pe lângă cele contractuale în anii de studii achitate de aceștia, %
Sursa: Elaborat de autori

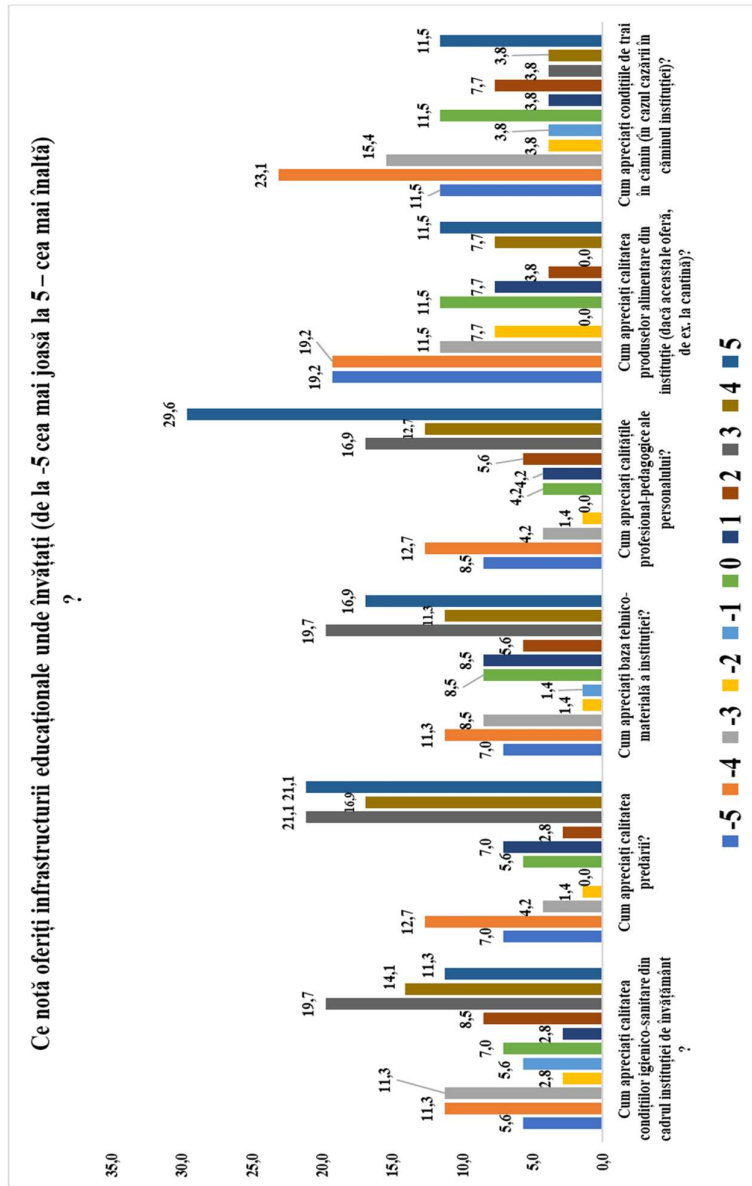

Figura 6. Ponderea respondenților după nota oferită infrastructurii educaționale unde învățați (de la -5 cea mai joasă la 5 – cea mai înaltă), %

Sursa: Elaborat de autori

Rezumat

Educația reprezintă unul dintre pilonii pe care se fundamentează o societate. Infrastructura educațională este unul dintre factorii principali care influențează calitatea educației. Accesul la infrastructura educațională este o componentă a bunăstării populației. Pentru a evalua cum este apreciată accesibilitatea la infrastructura educațională de către populația Republicii Moldova a fost elaborat un sondaj sociologic. În acest articol sunt prezentate unele rezultate ale acestui sondaj.

Prezenta lucrare a fost elaborată și finanțată în cadrul Proiectului Științific pentru perioada 2020-2023, înregistrat în Registrul de Stat al proiectelor din domeniul științei și inovării al Republicii Moldova cu codul 20.80009.0807.29 Proiect Program de Stat ”Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova”.

Cuvinte-cheie: educație, infrastructură, accesibilitate, Republica Moldova.

Clasificare JEL: I21, I29.